

<http://www.arianafghanistan.com>

۲۰۱۷/۰۴/۲۴

نظر محمد مطمئن

د بلخ او اچين بریدونه د افغان جگړې پیچلتیا

له سوريې وروسته افغانستان د امريکا او روسيې د زور ازموينې په ډگر بدليدونکې دی. کندهارې پوځي جنرال عبدالخالق چې درې کلونه مخکې له مرګوني بريد څخه ژوندی وتلی، وايي چې افغانستان دوږڅ دی، موږ په دوږڅ کې ژوند کوو. په بلخ کې پر ۲۰۹ شاهين قول اردو حمله (۲۱ اپريل ۲۰۱۷) او په دومره لوی شمير کې د افغان اردو ډپوځيانو مرګ ژوبله، د روانې جگړې په اړه اندېښنې نورې هم زياتوي. بهرنيو نړيوالو رسنيو راپور ورکړ چې په ياد بريد کې د طالبانو لخوا ۱۴۰ د اردو پوځيان وژل شوي، کورنيو رسنيو تر ۱۵۰ د زياتو پوځيانو وژل او تر ۲۰۰ زياتو ژوبل کيدو خبر ورکړی، طالبانو ادعاء کړي چې تر ۵۰۰ افغان پوځيان په ياد بريد کې وژل شوي. په ۲۰۹ شاهين قول اردو د طالبانو بريد، د افغان حکومت، ملګرو ملتونو، امريکا، چين، هند، پاکستان، ايران او ګڼو نړيوالو لخوا په کلکو ټکو غندل شوی، روسيې تر دې مهاله غبرګون نه دی ښودلی. پر شاهين قول اردو بريد پر اچين د امريکا لخوا تر ټولو لوی مور بم تر ویشتلو (۱۳ اپريل ۲۰۱۷) اته ورځې وروسته وشو، ماته د اچين او بلخ بريدونو تر منځ ناليدلی تړاو ښکاري. زما په نظر چې امريکا او روس د دواړو بريدونو تر پردې شاته اړوند موخو باندې ښه پوهيږي، په بلخ کې بريد په يو ډول پر اچين د مور بم کارولو ته ځواب ويل ښکاري. ښکاري چې امريکا او روسيه تر سوريې وروسته په افغانستان کې خپل زور ازمايي کوي، موږ مخکې هم ويلي وو چې د امريکايي پوځيانو شتون او د امنيتي تړون لاسليک به په هيواد کې جګړه نږدې ۹ کلونه نوره هم اوږده کړي (د امريکا سره د امنيتي تړون تر لاسليک وروسته ۹ کلونه نوره جګړه). په شاهين قول اردو باندې د طالبانو لخوا بريد کې حتمي ده چې د حکومت له دننه له طالبانو سره مرسته شوې، ويل کيږي چې ۶ طالبان او ۴ تنه د ياد قول اردو پوځيانو بريد کې برخه درلودله. د قول اردو قومندان جنرال مومند کتوازی پخوانی چپي (پرچمی) وو، دهغه د کورنۍ غړي اوس هم په ماسکو کې مېشت دي، تر قومندان په لاندي دندو کې هم پرچميانو او د شمال ټلوالې قومندانانو په دندو کې شتون درلود. لوی درستيز قدم شاه شهيم چې له بريد وروسته يې په ۲۴ اپريل ۲۰۱۷ استعفی ورکړه، د شمال ټلوالې مشهور غړی او د ايران سره يې اړيکې ښې وي، ويل کيږي چې کله پر افغانستان د امريکا تر حملې وروسته په شمال کې طالبان

له ماتې سره مخ وو، د احمدشاه مسعود او دوستم ډلو هر یو یې غوښتل چې طالبان ورته تسلیم شي، د ایران یو لور رتبه هیئت د بسم الله محمدي او قدم شاه شهیم په مرسته داسې سیمې ته یوړل شو چې هلته له نظامي طالب مشر سره خبرې وکړي.

دفاع وزیر عبدالله حبیبی چې په افغان پوځ کې ۴۰ کلنه تجربه لري، د پخوانیو چپیانو له جملې څخه دی، دا ډول په امنیتي چارو کې د ولسمشر ستر سلاکار جنرال محمد افضل لودین، د ماسکو د گټو لپاره له ۱۹۷۹ تر ۱۹۹۲ پورې سختې جگړې کړي.

په امنیتي چارو کې د دولت وزیر امرالله صالح هم په تاجکستان کې زیات وخت تیر کړی، او طالبانو سره د شمال تلوالې د جگړو پرمهال په منځنۍ اسیا کې د یادې ډلې د استخباراتو غړی، له روسانو او ایران سره یې ناستې کړي دي. اوس چې په سیمه کې د امریکا او روسیې رقابت پیل شوی، په امنیتي ادراو کې د پورته کسانو شتون، پرته له شکه چې تر امریکا ځینې یې د روسانو او ځینې یې د ایران گټو ته نږدې ښکاري.

ډیری شنونکي په دې باور دي چې د شاهین قول اردو په برید کې له طالبانو سره حکومتې لور پورو کسانو مرسته کړي، سخته به وي چې له ۶ نظامي قراولونو څخه پرته له ستونزې طالبان د قول اردو د قوماندې مرکز ته ځان ورسوي، او هلته بیا پوځیان د خورنځي په لوري د ځینو کسانو لخوا سوق کړل شي، او بیا په خورنځي کې چاودنه وشي، د قول اردو قومندانې ته نږدې ډزې پیل او د طالبانو د ادعاء له مخې تر ۵۰۰ پوځیان ووژل شي، طالبانو دغه برید د خپلو دوو والیانود غچ اخیستل یاد کړی.

د ۲۰۱۶ ز. کال د نومبر پر ۱۱مه طالبانو په مزار شریف کې د جرمني پر کونسولګري داسې برید وکړ چې هرڅه یې له منځه یوړل، طالبانو وویل چې یاد برید یې د کنډز د ماشومانو په غچ کې کړی.

ویل کیږي چې د جرمني په کونسولګري کې د منځنۍ آسیا لپاره د امریکا لخوا د څارنې او استخباراتو پر مخ تللي وسایل نصب شوي وو، روسان په یاده موضوع خبر وو، دا ډول کله چې عطاء محمد نور (۱۷ اکتوبر ۲۰۱۶) سعودي عربستان ته له اجرایه رئیس عبدالله سره یوځای سفر وکړ، د ایران لخوا هم پر عطاء محمد نور باور کم شو. له همدې امله وه چې ممکن د یاد برید په ترسره کېدو کې له تخنیکي او د موقعیت او نظامي نقشي په برابرولو کې له طالبانو سره د ایران او روسیې مرسته شوې وي.

په یادودواړو بریدو کې ښکاري چې ایران او روسیې به په افغان دولت کې دننه د ځینو لور پورو چارواکو څخه غوښتي وي چې له طالبانو سره د برید تر ځایه رسولو، تخنیکي او نظامي نقشو ورکولو کې مرسته وکړي.

په شاهین قول اردو برید دومره ننگونکی وو چې د ۲۰۱۷ ز. کال د اپریل پر ۲۴مه دفاع وزیر عبدالله حبیبی، لوی درستیز ارکانحرب قدم شاه شهیم او د قول اردو قومندان جنرال مومند یې له امله له دندو وشړل شول، د شاهین قول اردو په ګډون د دریو نورو (۲۰۹، ۲۰۷، ۲۰۵ او ۲۰۳) قول اردوګانو قومندانان له دندو لیري کړل شوو.

دا رنګه د امریکا دفاع وزیر جیمز ماتیس هم د اپریل په ۲۴مه په یو ناڅاپي سفر کابل ته راوړسید، په داسې حال کې چې د افغانستان دفاع وزیر او لوی درستیز دده تر راتګ لږ مخکې د خپلو استعفاوو اړوند خبرې ناسته درلودله. د امریکا دفاع وزیر جیمز ماتیس په افغانستان کې د امریکایي قواوو له مشر جنرال جان نیکلسن او ولسمشر ډاکټر غني سره لیدنه وکړه، او خپل ملاتړ یې له افغان حکومت سره اعلان کړ، د افغان حکومت له لوري د ۲۰۰ نظامي چورلکو د غوښتنې په جواب کې جیمز ماتیس وویل چې د ولسمشر ټرمپ اداره د افغانستان لپاره پر تګلاره کار کوي.

جمیز ماتیس د جنرال جان نیکلسن سره یو ځای د خبرې ناستې پر مهال وویل چې روسیه له طالبانو سره نظامي مرستې کوي، د افغانستان د ښه پرمختګ په اړه پرته له امریکا بل هیواد پریکړه نه شي کولای. جمیز وویل چې د امریکا نفوذ او مداخله په افغانستان کې قانوني او د روسیې مداخله او نفوذ دلته غیر قانوني دی.

افغان حکومت چې د طالبانو او پاکستان د منزوي کیدو هڅې کوي، د هند سره یې اړیکې ښې او له چین سره یې فاصله ونیوله، له روسیې سره یې اړیکې د امریکا د تګلارو پر بناء ځرې پرې کړي، نتیجه یې داشوه چې پاکستان وتوانیدی چې د ماسکو، چین، ایران سره سیمیز ایتلاف جوړ کړی، او دغه ایتلاف د طالبانو له سیاسي تګلارو څخه په سیمیزه او نړیواله کچه ننگه کوي.

پرته له پاکستان څخه، د چین، ماسکو، ایران او طالبانو ترمنځ د نږدیکت مهم ټکي په افغانستان کې د داعش ډلې اړوند ویره او اندېښنه، د امریکایي پوځیانو اوږدمهاله شتون (پاکستان هم ورسره ملګری دی) او په افغانستان کې د نشیې توکو کرکېله او زیاتوالی دی.

د ولسمشر ترمپ اداره چې د افغانستان اړوند تګلاره باندې کار کوي، هغوی به مجبور او له دوو مني، داچې په افغانستان کې د داعش وسله والي ډلې په قوت سترګې پټې کړي، له روسیې، چین او ایران سره په همدې سیمه کې مقابله ته ځان چمتو کړي، او یا داچې مخامخ له طالبانو سره خبرو ته مجبوره کیږي.

ښکاري چې امریکا به خپله وروستی زور ازمویږي په افغانستان کې کوي، هغوی به د طالبانو مشران په ښه کوي او هغوی به وژني، ولي طالبان به یې په جواب کې د ځینو حکومتي چارواکو په مرسته د بلخ په ډول بریدونو لپاره تابیا نیسي، چې بیا هم ستونزه غټیږي او مشکل نه حل کیږي.

د بلخ برید مور ۹۰مې لسیزې ته بیایي، د ډاکټر نجیب الله د حکومت پر مهال هم په حکومت کې دننه توکمیز، ژبني، سیمیز او ګوندیز اختلافونه دومره زیات شوي وو، چې مخنیوی یې ناشونی وو، همدا رنگه اوسمهال هم د حکومت د ننه ستونزې همدومره زیاتې دي.

بلخوا مخکینۍ ولسمشر حامد کرزی هم لګیا دی، د ډاکټر غني د حکومت په بدیل باندې کار کوي، د حراثت او ثبات شورا اړوند بیا ویل کیږي چې پر حکومت د سپینې کودتاه تابیا یې نیولې وه.

د کورنیو چارو د وزیر اړوند هم ګڼګوسي دي چې په سپینه کودتاه کې له حراثت او ثبات شورا سره ملګري به وو، چې د غني د حکومت لپاره به په راتلونکې کې سرخوړی وي، بلخوا وار له مخه په بلخ کې سیاسي او سیمیز واک له عطاء محمد نور او په کندهار کې سیاسي او نظامي واک له جنرال عبدالرازق سره دی، چې دواړه د مرکزي حکومت مطابعت ته زړه نه ښه کوي.

داسې بریښي چې موږ مجبوراً یوې ډلې اوږدې جګړې ته ننوځو، داسې جګړه چې قربانیان به یې افغان ځوانان وي، او ګټې به یې امریکا یا ماسکو، پاکستان یا هند او ایران یا سعودي عربستان ته ځي.

په ښکېلو اړخونو ږغ کوو چې جګړه د حل لاره نه ده، جګړه ګټونکې نه لري، مرګ ژوبله موږ ته امنیت نه شي راوستلای، د پردیو پوځیانو په شتون کې سوله او امن نه شي راتلای، ښه داده چې افغانان په خپل کور کې پر یوه تېر سره راټول، او ټولو پردیو ته په یوه ږغ د وتلو او په افغانستان کې د نه مداخلې ووايي.

که خدای مه کړه، د سولې لپاره رښتوني هڅې ونه شي، موږ افغان ولس به د یوې پیچلې او خونړۍ جګړې قربانیان او ګټې به یې پردی هیوادونه ترلاسه کوي.

نظر محمد مطمئن (لیکوال او شناند)